

Lærerveiledning for Veivalg

Veivalg del 1

Varighet: ca. 90 minutter

Norsk
vegmuseum
vegmuseum.no

Velkommen til Veivalg, et undervisningsopplegg i regi av Norsk Vegmuseum, Statens vegvesen og Trygg Trafikk.

I Norge har antall ulykker med drepte og alvorlig skadde gått betraktelig ned de siste ti årene. Norge er faktisk det landet i verden der det er **tryggest** å ferdes i trafikken. Slik har det ikke alltid vært. Nye sikrere biler, bedre veier, riktig og mer bruk av sikkerhetsutstyr, **opplæring** og **bedre holdninger** blant trafikantene har bidratt til å få ned antall ulykker.

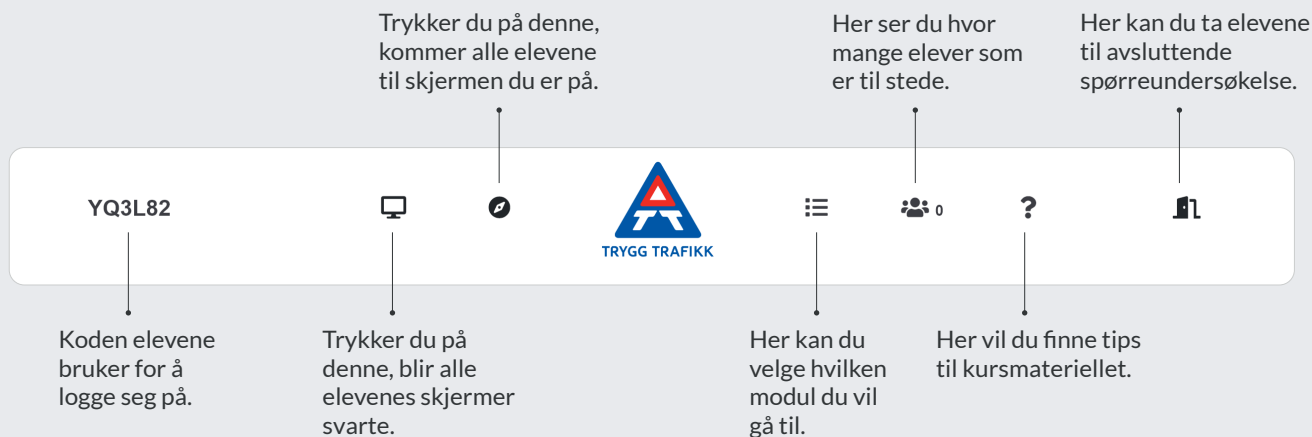
Likevel tar trafikken liv.

I aldersgruppa **16–18 år** dør det i snitt 9 i året i trafikkulykker – 65 blir hardt skadd. To 16-åringar blir hardt skadd i trafikken hver måned.

Vårt mål med Veivalg er å **redusere** tallene i statistikken. Vi mener at ungdommene må vite at de er i en aldersgruppe som er overrepresentert ved trafikkulykker, og at det kan unngås. Det dreier seg om å ha kunnskap for å unngå farlige situasjoner, og holdninger som gjør at de tar gode valg.

FØR DU BEGYNNER

Før du begynner med Veivalg, er det viktig at du [ser instruksjonsvideoen](#) om IRV-en. Det er en interaktiv funksjon, som gir deg muligheten til å få alle påloggede elever til å samles på samme side, ha svarte skjjermer for å følge med på tavla eller ta dem med til ulike moduler og sider.

Veivalg er delt i fire deler. Elevene trenger hver sin pc eller nettbrett. Til sammen tar alle delene ca. en halv skoledag.

Del 1 og 3 er manusbasert – det vil si at hvert bilde i henholdsvis del 1 og 3 har en tilhørende tekst som er skrevet ut i lærerveiledningen. Det betyr at de to delene krever minimalt med forarbeid. Det du derimot må se nøye gjennom før timen, er del 2 – der skal du velge ett av oppleggene – og alle krever litt planlegging fra lærerens side.

Når elevene logger seg inn med kurskode, vil de først bli tatt til en kort spørreundersøkelse (den tar et par minutter). Når de er ferdige med veivalg del 3, er det lagt opp til en ny **kort undersøkelse**, som vil gi en nyttig oversikt over endringer i klassens holdninger og kunnskaper om trafikk etter kurset.

Del 1 – ca. 90 minutter (plenum: 45 minutter - elevarbeid: 45 minutter):

Del 1 presenterer «**Trollveggen**» som viser den voldsomme økningen i ulykker som rammer 16-åringer. Målet med denne økta er å få elevene til å skjønne at trafikksikkerhet i størst grad dreier seg om valg. De behøver ikke å bli en del av statistikken – men for å unngå det må de ha kunnskap og gode holdninger.

Etter en felles gjennomgang er det lagt opp til elevaktiviteter i «Veivalg elev».

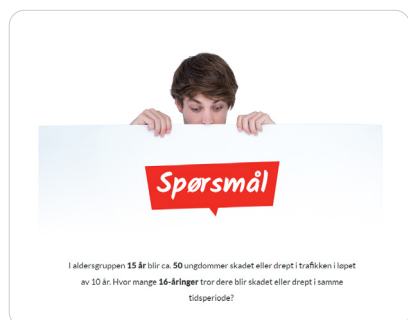
16 år og happy -

For å komme i gang starter du med spørsmålet «Hva skjer i trafikken når dere fyller 16 år?» La klassen komme med innspill. Her er det ikke noen fasit, men rom for å belyse tanker elevene har om temaet.

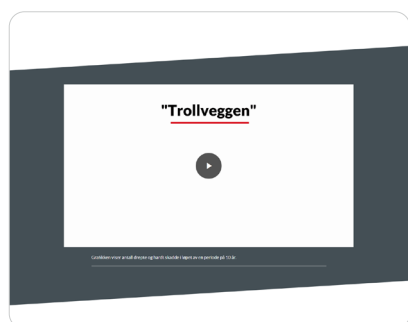
Etter endt diskusjon, trykker du på «Se hva som skjer»-knappen.

“Trollveggen”

La elevene komme med forslag til svar. Her er det også mulighet for tverrfaglighet i matematikk. Regn ut økningen i prosent.

Når dere er klare, trykker du på «La oss se hva 'Trollveggen' sier».

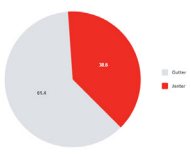

Spill filmen

Diskusjon: Hva tror dere er grunnen til at risikoen øker så enormt etter 10. klasse? La elevene komme med noen umiddelbare teorier rundt årsaken til Trollveggen. Årsak: De er mer i trafikken, de sitter på med ferske sjåførere, hjernen er i forandring og viktigst: De får tilgang på lett MC og moped. Trykk på «Statistikk om GUTTER og JENTER og trafikkskader».

Alle skadde i trafikken i 2020 (prosentvis)

Kategori	Prosent
Gutter	78,4
Jenter	21,6

Hardt skadde i trafikken i 2020 (prosentvis)

Diskuter

Hvorfor tror dere det er så mange flere gutter enn jenter?

Tre av fem skadde og hardt skadde er gutter. Når det gjelder drepte, er fire av fem gutter. «Hvorfor tror dere det er så mange flere gutter enn jenter?»

La elevene diskutere to og to hva de tror er årsaken til at guttene er mye mer utsatt enn jentene. Gi dem et par minutter. Oppsummer i plenum.

Neste side vil forklare mer, men noe av årsaken er ulik hjerneutvikling, og at gutter statistisk er mer risikovillige enn jenter.

Trykk på knappen «Om gutter og risikovilje».

Hør lydklippet om gutter og risikovilje

Hør hva seniorforskeren ved SINTEF, Dagfinn Moe, sier om menn og kvinner i forbindelse med risiko, sjanser og vold i lydklippet under.

0:00 / 0:30

Klikk på pilen for å spille av lydklippet.

Hør lydklippet med hjerneforsker Dagfinn Moe.

Diskuter

Hva tenker dere om det forskeren sa om menn og aggresjon?

Betyr dette at det er farligere å være gutt i trafikken?

Diskusjon: Hva tenker dere om det forskeren sa om menn og aggresjon? Betyr det at det farligere å være gutt i trafikken? La elevene diskutere to og to, så diskusjon i plenum.

Prøv å få i gang en diskusjon om det er det å være gutt som er farlig, eller at gutter statistisk sett gjør flere risikofylte valg.

Trykk på knappen «Når vi først snakker om hjernen ... hodet, altså».

Spørsmål

Hvor mange av dere brukte sykkelhjelm på barneskolen?

Ta en håndsopprekning på hvor mange som brukte sykkelhjelm i barneskolen.

Dette leder til en diskusjon på neste side om at risiko svært ofte er et valg.

Trykk på «Neste spørsmål».

Spørsmål

Hvor mange av dere brukte sykkelhjelme på barneskolen?
Hvor mange av dere bruker sykkelhjelme nå?

Bruk av sykkelhjelme på 10. trinn (%)

Trinn	Bruk av sykkelhjelme (%)
8. TRINN	20
10. TRINN	20
11. TRINN	80

Statistikk: YouGov på oppdrag for Livsgl. Statistikk og Trykforstyrking, 2021

Blant 8-11 åringer bruker 84% **alltid** hjelme. Hva skyldes nedgangen til 66% når en går i 10. klasse?

«Hvor mange av dere bruker sykkelhjelme nå?»

Vis elevene statistikken på hjelmebruk i Norge. Stemmer det med klassens bruk? Hva skyldes nedgangen i bruk av hjelme på ungdomsskolen? La elevene argumentere i plenum for valget sitt. Her kan det dukke opp mange interessante og viktige holdninger.

Alle grunner til å ikke bruke sykkelhjelme er til syvende og sist dårlige, sammenlignet med sikkerheten det gir. Her kan man få i gang gode diskusjoner om sikkerhet opp mot forfengelighet, praktiske løsninger, «å være kul» og risiko. At såpass mange velger å ikke bruke sykkelhjelme, er et tydelig tegn på at mange ungdommer velger bort sikkerhet – hvorfor gjør de det?

Trykk på knappen «Hva med rus?»

Spørsmål

Hvor mange av dere ville sitta på med en ruset sjåføre. Vi kommer tilbake til temaet og dilemmaer knyttet til temaet senere, men la gjerne diskusjonen vare litt om elevene har umiddelbare innspill.

Still klassen spørsmål om hvor mange som ville sitta på med en ruset sjåføre. Vi kommer tilbake til temaet og dilemmaer knyttet til temaet senere, men la gjerne diskusjonen vare litt om elevene har umiddelbare innspill.

I hver fjerde dødsulykke er **rus** en medvirkende årsak. Den vanligste årsaken til dødsulykker er **høy fart**.

OG DU, DA?

¼ av dødsulykkene i Norge skyldes kjøring i ruspåvirket tilstand. I Norge er det ca. 140 000 kjøreturer hver eneste dag der sjåføren er ulovlig ruspåvirket (alkohol, narkotika og medisiner). En ruspåvirket sjåføre utsetter både seg selv og andre for fare.

Trykk på «OG DU, DA?»

Spørsmål

Hvor mange av dere tror dere kommer til å råkøre med lett motorsykkel eller bil den dagen dere får lappen?

La klassen diskutere to og to i ett minutt og ta en håndopprekning. La elevene argumentere og forklare valget sitt.

Du kan også spørre om hvor mange som tror de kommer til å bryte fartsgrensen. Diskusjonen er for å fremheve at vi alle har og tar valg. Valgene påvirker sikkerheten vår og de rundt oss.

Å ikke bruke sykkelhjelm, kjøre påvirket av rus, og kjøre for fort er valg **bare du selv** har ansvar for.

Diskuter

Hva tror dere er grunnen til at **spesielt ungdom på deres alder** tar disse valgene?

Det er viktig å poengtere at statistikken som viser økning i ulykker handler om valg. Ved gode valg vil elevene ha svært liten risiko for å havne i en ulykke. La elevene diskutere spørsmålet om hvorfor mange i deres aldersgruppe tar dårlige valg. Noe av svaret får dere i neste sekvens.

Trykk på «Kan det ha noe med følelser å gjøre?»

Seksjon 3 av 4

Hjerne i utvikling

Hjernens duell

Ser du for deg Dagfinn Moe forfatter av Hjernens duell mellom følelser og kontroll. Ser du for deg hvordan du vil oppføre deg i trafikken.

Start klippet med Dagfinn Moe og «Hjernens duell». La elevene eventuelt kommentere.

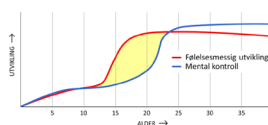
Start klippet med Håvard Tjøra «Emosjoner, hormoner – og trafikk». La elevene eventuelt kommentere.

Diskuter

Hvorfor er det en sammenheng mellom evnen til å **kontrollere følelser**, og det å være **trygg i trafikken**?

Bruk gjerne grafikken under når dere diskuterer.

Duellen mellom følelser og fornuft, eller: nevralt ubalans

Kilde: Department of Psychiatry, University of Cambridge (2011)

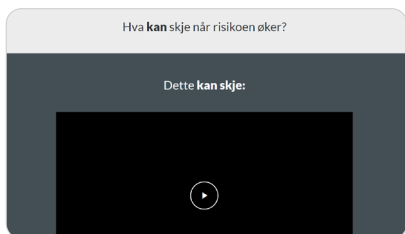
NÅR RISIKOEN ØKER...

La elevene diskutere spørsmålet to og to før oppsummering i plenum.

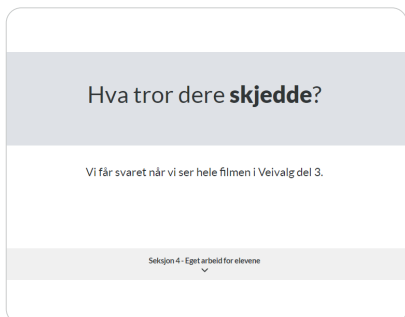
Før elevene diskuterer, kan du skrolle ned til bildet av hjernens utvikling.

Grunnen til at dette skaper risiko, er at man lettere lar seg rive med av situasjoner og følelser. Følelsene påvirkes av hva andre synes om oss, og hva som er gøy og spennende. Det gjør at man lettere tar sjanser. I trafikken er det stort sett alltid flere enn sjåføren som er involvert – det kan være fint å ta med i diskusjonen om ungdoms utprøving.

Trykk på «Når risikoen øker».

Se filmen.

La elevene fortelle hva de tror har skjedd. Hvis de foreslår at han som er sladdet har vært ansvarlig for en ulykke, kan du spørre om de har noen umiddelbare tanker om hva de synes om ham?

Elevene får svaret på hva som skjedde i Veivalg del 3 hvor de får se hele filmen.

Etter at dere har vært gjennom «Del 1» **skal elevene jobbe individuelt.**

For å få elevene dine dit, er det raskeste å gjøre følgende:

a) Trykk på på IRV-en. Da får du opp denne menyen:

Velg kursmodul

- Veivalg - del 1
- Veivalg - del 2
- Veivalg - del 3
- Veivalg - elevarbeid

b) Velg «Veivalg – elevarbeid».

c) Trykk så på dette tar alle de påloggede elevers skjermer til siden du er på.

d) Forsikre deg om at knappen til venstre på IRV-en ser slik ut Hvis den er merket rødt er elevenes skjermer svarte.

Elevarbeidet tar ca. 40 minutter, og skal kunne gjennomføres uten lærerstyring.

Elevene som ikke får fullført hele Del 1 kan notere ned hvor langt de har kommet slik at de kan fortsette senere.

Lærerveiledning for Veivalg

Veivalg del 2

Varighet: ca. 45-60 minutter

AKTIVITETER UTE

I denne økta er det lagt opp til praktisk arbeid der vi ønsker at elevene skal være i aktivitet ute. Vi har laget **tre opplegg** å velge mellom som skal løses i nærområdet. Hvis det ikke er praktisk mulig, kan elevene jobbe med det selvstendige e-læringskurset «Real Life Auto» på egen pc. «Real Life Auto» tar ca. 45 minutter. Merk at dere kun skal gjennomføre ett av oppleggene i del 2. De følgende oppleggene er beregnet til å ta én time hver. Du står fritt til å velge det som passer best til din gruppe og din skole. Noen skoler ligger tett inntil trafikkkerte områder, andre ligger mer avsides og skjermet. De ulike oppleggene har en kort presentasjon som du kan bruke med klassen under «Veivalg – del 2»

På IRV-en: Trykk på og velg «Veivalg – del 2». Vis på storskjerm, eller få elevene til siden du er på ved å trykke på

Det første opplegget tar for seg risikosoner i nærområdet og gir god anledning til å lære å se etter mulige farer i trafikken. For elevene er det nyttig både som gående og syklende, men det er også en fin innføring før de selv skal begynne å bruke motoriserte kjøretøy.

Det andre opplegget handler om bremselengder. Det konkretiserer hvor lang strekning en bil faktisk trenger på å stoppe helt – i ulike hastigheter og på ulikt føre.

Det tredje opplegget dreier seg om å måle hastighet.

Uansett hvilket opplegg du går for, minner vi om at det kun skal gjennomføres dersom det er trygt for elevene. Oppgavene må ikke utsette elevene for fare.

Nærområdet

Hensikten med dette opplegget er å bli bevisst på soner eller områder i nærområdet som har trafikale utfordringer, og at elevene får en bevissthet rundt hva de bør passe seg for der. De må da se for seg **utfordringer** for ulike trafikantergrupper. Hvordan er det å sykle der? Hvordan er det å være gående eller kjørende? Er det vanskeligere å være mopedist enn bilist? Samtalen rundt de ulike trafikantergruppens utfordringer har flere hensikter:

- Elevene vil se at det for eksempel er vanskelig for bilførere å få full **oversikt** i et kryss de selv passerer på sykkel eller som gående.
- Elevene vil kunne få innblikk i hvordan byplanleggere og Vegvesenet tenker når de planlegger veier, bygninger, parkeringsmuligheter osv. Kanskje kommer elevene selv på forbedringsmuligheter i nærmiljøet?
- Elevene vil erfare at mange steder i trafikken har **mulige farer**. Vårt mål er at oppgavene gjør dem mer oppmerksomme på farene som tross alt er rundt dem, og at de derfor blir mer aktsomme når de ferdes i trafikken. Som gående, syklende og når de selv blir førere av motor-kjøretøy.

Dere kan starte med å snakke om nærområdet i klassen. Kanskje elevene selv har opplevd **ubehagelige situasjoner** eller hørt foreldrene snakke om steder der det nesten har gått galt. Kanskje vet du om steder der det er mulige risikosoner?

Temaer å ta opp her er fartsgrense, kryssing av vei, utkjøring, parkeringsmuligheter, lyskryss, forhindret utsyn (hekk, gjerde, sving, høye brøytekanter), manglende gatelys (farlig å bevege seg uten refleks), busstopp (avstigning, kryssing av vei foran buss), kombinasjonsvei (sykkel- og gangvei) – mulighetene er mange.

Det er ikke nødvendig at stedet dere skal utforske er et høyrisiko-område. **Det viktige med oppgaven er å se hva som kunne vært forbedret og hva trafikantene må være aktsomme på.** Hvis deres nærområde ikke har et eneste sted som krever ekstra årvåkenhet, kan oppgaven til elevene være å ta tak i tiltak som er gjort for å få det trafikksikkert.

Oppgaven blir da å **identifisere alle gode tiltak som er på plass**, snarere enn å peke på mangler. Kanskje har dere noen gamle bilder fra stedet slik det var før, kanskje har forandringene skjedd de siste årene så du kan fortelle hvordan det var, og hva som er utbedret?

Etter å ha snakket sammen om hva man kan se etter, **skal klassen gå ut og være trafikforskere.** Ut fra forholdene ved skolen og hvordan gruppen fungerer, må du bestemme om dere skal gå i samlet flokk, eller om du vil dele klassen i grupper som utforsker ulike områder.

Hent idéer fra listen av ulykkestyper nedenfor og vurder hvilke som kan tenkes å skje i nær-området. Ulykkene kan omfatte alle typer kjøretøy og trafikantgrupper.

Hvordan planlegge atferden her?

- påkjøring bakfra
 - møteulykke
 - avsvinging
 - kryssende kjøreretning
 - fotgjengerulykke
 - utforkjøring
 - eneulykke/singelulykke (veltet kjøretøy, påkjørsel av dyr osv.)
-
- **Elevene finner kryss, parkeringsplasser, utkjørsler eller lignende og tar bilder av området.** På stedet diskuterer de hva som er mulige farer, og hva som kunne vært gjort for å sikre stedet bedre. Hvem er det som utsettes for risiko her? Hvem er det som må ta forholdsregler (bilistene, syklister eller gående?) – og hvorfor?
 - Tilbake i klassen skal elevene legge frem sine plasser og **forklare hva de har funnet ut.** De kan få bildet opp på storskjerm og vise plassen på Google maps/streetview. I tillegg til å forklare hva de har funnet ut, bør de også forsøke å skissere en løsning til forbedring. Det kan være så enkelt som å fjerne en hekk, sette opp et skilt, eller så stort som å lage en ny bro for syklister eller lignende.
 - **Hvis det blir tid til overs,** kan elevene diskutere løsninger for fremtidig trafikk med læringspartnere eller i plenum. Antall mennesker vil øke, og med det økt krav til mobilitet av alle trafikantgrupper. Skal dette løses med flere biler, eller går det an å se for seg andre løsninger? Kollektive løsninger, andre type kjøretøy, pendlerparkering, mer vei – mulighetene er mange. **Vår opplevelse er at mange ungdommer har kreative og interessante tanker om løsninger på egen fremtid.** Slike tema kan skape gode diskusjoner i klasserommet, og de kan fint flettes inn som en del av samfunnsfag, bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring.

Ta på panseret

Dette opplegget krever ikke at elevene forlater skolen, det bør **gjennomføres i skolegården**. [Her finner du en bremselengdekalkulator i Excel-format](#). Kalkulatoren ligger også på elevenes nettsider, under **Veivalg elev del 1, fart**. Den kan dere enten bruke tid på for å regne ut ulike bremselengder, eller du kan bruke de ulike bremselengdene i skjemaet på neste side.

Ett skjema for rask reaksjonstid (0,5 sek) og ett for lang (1 sek). Det bør gjøres et poeng ut av at «lang» ikke er mer enn ett sekund. Lang reaksjonstid inntreffer ved «uskyldige» handlinger som å drikke, skifte radiokanal og lignende. Ved sjekking av mobil er reaksjonstiden ofte lengre.

Rask reaksjonstid (0,5 sek):

Fart	Tørr asfalt	Våt asfalt	Snø	Is
30	8 m	11 m	15 m	21 m
50	18 m	25 m	38 m	55 m
60	25 m	36 m	55 m	78 m
80	42 m	61 m	94 m	136 m
100	62 m	91 m	144 m	209 m
110	74 m	110 m	173 m	252 m

Lang reaksjonstid (1 sek):

Fart	Tørr asfalt	Våt asfalt	Snø	Is
30	12 m	15 m	19 m	25 m
50	25 m	32 m	45 m	62 m
60	33 m	44 m	63 m	86 m
80	53 m	72 m	105 m	147 m
100	76 m	105 m	158 m	223 m
110	89 m	125 m	188 m	267 m

Det beste er å bruke et **målebånd** for å måle opp avstandene, men det går fint å **skritte opp** også. Det lønner seg å legge ut merker i form av kjegler, steiner eller annet som markerer ti og ti meter – det vil spare mye tid ved oppmåling underveis.

- Enten bruker du skjemaene over uten at elevene selv har regnet ut, eller så har elevene sett stopplengdene ved å bruke bremselengdekalkulatoren – de skal uansett ikke ha tilgang på skjemaet under øvelsen.
- Elevene stiller seg ved et bestemt merke i skolegården – kortsiden ved fotballbanen, linja ved slåballbanen eller et annet egnet sted.
- Du sier: «En bil med en årvåken sjåfør kommer langs en vei i 30 km/t på tørr og fin asfalt. Plutselig ser han en elg og trækker inn bremsen. Plassér dere der dere mener bilen stopper. Den som kommer nærmest panseret uten å bli truffet, får et poeng.»
- Elevene springer ut og plasserer seg der de mener bilen vil stoppe. Du skritter opp og fordeler poeng til elevene.

Det samme gjentas for ulike hastigheter og ulikt føre.

- Variant av øvelsen: «**Vinneren**» fra **forrige runde** leser opp neste oppgave og er dommer for klassen.
- Det som er vesentlig her, og noe å diskutere med klassen enten underveis eller når dere er ferdige, er hvor **enormt lang strekning en bil trenger for å stoppe** når farten er stor eller når det er glatt føre. Selv i 30 km/t som er vanlig sone utenfor skoleområder, vil en bil på is bruke 21 meter på å stoppe. Det er noe å ha i bakhodet når elevene krysser veien vinterstid.

Et annet vesentlig poeng er hvor **langt** en bil kjører før den stopper på vanlig landeveiskjøring. Vår erfaring er at mange elever blir overrasket når de må stå over 100 meter unna for ikke å bli truffet på snø i 80 km/t. Med denne kunnskapen kan dere også snakke om det å være passasjer med sjåfører som kjører fort – vil de ha kontroll hvis de møter et vogntog eller en elg løper ut i veien?

Hva slags **krav** stiller det til passasjerene om å si ifra?
Dette vil dere snakke mer om i Veivalg – del 3.

Mål farten.

Krav for å gjennomføre: Elevene må enten stå på et fortau eller annet sikkert sted. **De skal ikke under noen omstendighet befinne seg inntil veibane, i nærheten av motorvei eller tett på autovern.** Elevene skal ikke være i stor gruppe – **maks fire**. Du som kjenner klassen din best, tar ansvaret for hvem du tenker kan gjennomføre oppgaven uten en voksen til stede, og hvem som må ha tettere oppfølging.

Opgaven kan for øvrig også være for en utvalgt gruppe i klassen, mens de andre jobber med andre ting, f.eks. «Hvem kan ta på panseret», bremselengdekalkulator eller «Real Life Auto».

- Elevene trenger **stoppeklokke** og et **ark** eller noe annet som kan brukes til å signalisere med. Helst bør de også ha et langt målebånd, men de kan også skritte opp avstanden.
- Området de velger seg ut bør være i **nærheten av skolen**; målingene skal brukes til å snakke om trafiksikkerheten i nærområdet.
- **To elever står ved start og to elever ved stopp.** Mellom dem er det 100 meter (antall meter er i og for seg valgfritt – men i dette eksemplet er det 100). Elevene må kunne se hverandre.
- Når en bil passerer, viser elevene ved start tegn til elevene ved stopp. Elevene ved stopp setter i gang en klokke. I det bilen passerer gruppa ved stopp, stopper de klokken og noterer seg tiden.
- **Etter for eksempel 10 målinger, eller 20 minutter**, går elevene sammen og regner ut farten i km/t. De kan da bruke fartstrekanten og regne ut farten i m/s for så å gjøre om dette til km/t. Alternativt kan de gjøre om meter til kilometer (100 m = 0,1 km) og multiplisere med 3600 for å gjøre om til timer. Hvis du vil gjøre dette raskt, tar du **meter / sekunder • 3.6** Hvor mye vekt du vil legge på matematikken er opp til deg – du kjenner elevenes nivå best.
- **Overholdt bilistene fartsgrensene?** Hvor lang stopplengde ville bilene hatt om en elev plutselig befant seg i veibanen? [Her er bremselengdekalkulator i Excel-format.](#) Ser elevene behov for ytterligere sikkerhetstiltak rundt der skolen ligger? (Fartsdempere, fartsmåler etc.) Ser elevene behov for ytterligere sikkerhetstiltak rundt der skolen ligger? (Fartsdempere, fartsmåler etc.)

Alternativt opplegg: «Real Life Auto»

Dette er et selvstendig e-læringskurs med bredt innhold som krever lite forberedelse fra lærer.

Det er ment som **et alternativ** hvis været, trafikkbildet eller forhold i elevgruppa gjør at dere ønsker å være inne.

Elevene trenger hver sin pc eller nettbrett og tilgang på headset, eller mulighet til å sitte for seg selv og lytte til pc-en. De trenger også mobiltelefon for å motta en kode på SMS.

«Real Life Auto» tar med elevene på et **interaktivt opplegg** der de lærer om trafikksikkerhet og får et kort innblikk i noen av temaene fra trafikalt grunnkurs.

Attest for fullført RLA-kurs

En personlig attest som viser at elevene har fullført, blir tilgjengelig når de er i ferd med å fullføre kurset. Attesten kan de sende direkte til en e-postadresse de fyller inn selv, eller lagre som en PDF-fil som de kan skrive ut.

Tips: Dersom elevene fyller inn lærerens e-postadresse når de kommer frem til sluttattesten, får du som lærer bekreftelse på alle som fullfører kurset. Husk å be elevene registrere sitt mobilnummer i påloggingen for å kunne starte kurset med en kode på SMS. Mobilnummeret behandles konfidensielt og blir ikke synlig i rapporter. Trygg Trafikk har ikke tilgang til hva enkeltpersoner svarer.

Lærerveiledning for **Veivalg**

Veivalg del 3

Varighet: ca. 60 minutter
(avhengig av hvor lenge hver diskusjon varer)

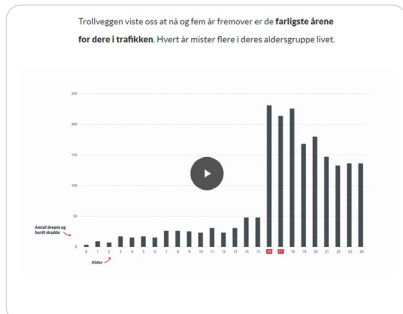
Her skal dere ta opp tråden fra da dere så **Trollveggen**.

Før du viser animasjonen med hva som skjer når vi tar bort lett MC og moped fra Trollveggen, kan dere ha en liten diskusjon.

Du kan starte med å si at «hver dag blir **2-3 ungdommer i 16-17 årsalderen skadd** i trafikken. Annenhver uke blir en i denne aldersgruppa hardt skadd. Det er ubehagelig statistikk. Men det er først og fremst «bare» statistikk – det er en trend, ikke en regel. Hva tror dere jeg mener med at det bare er statistikk og ikke en regel?»

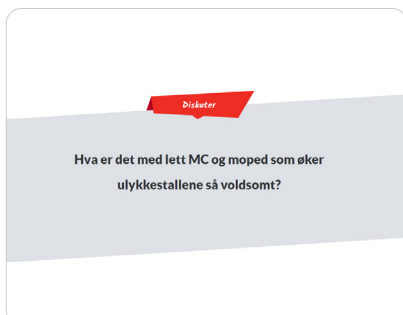
Dette kan du prøve å få ut av elevene: Statistikken er ikke en nødvendighet, den er en **konsekvens av valg**. På tross av at ungdommenes manglende trafikkerfaring og hjernens biologiske utvikling gjør dem mer utsatt, er det mulig å **redusere** ulykkene.

Diskusjon om "Trollveggen"

For å komme i gang starter du med spørsmålet «Hva skjer i trafikken når dere fyller 16 år?» La klassen komme med innspill. Her er det ikke noe fasit, men rom for å belyse tanker elevene har om temaet.

Etter endt diskusjon, trykker du på «Se hva som skjer»-knappen.

For å komme i gang starter du med spørsmålet «Hva skjer i trafikken når dere fyller 16 år?» La klassen komme med innspill. Her er det ikke noe fasit, men rom for å belyse tanker elevene har om temaet.

Etter endt diskusjon, trykker du på «Se hva som skjer»-knappen.

Husker du klippet fra første time?

Se hva som faktisk skjedde.

Filmtraumulykkel | 2011

Spill filmen «Kunne det vært deg?»

Spørsmål klassen kan ta stilling til:

- Hva kunne vært gjort annerledes for at denne ulykken ikke skulle skjedde?
- Hvem kunne gjort noe for å forhindre ulykken?
- Sjåføren er sladdet på filmen, hvorfor det?
- Hva tenker dere om sjåføren?
- Tror dere det er vanlig å kjøre så fort blant unge sjåførere?
- Hvorfor tror dere han valgte å kjøre så fort?
- Hva ville du ha gjort hvis du var passasjer i bilen?

Hvor mye risiko tar du?

Sjekk hvor
høy risiko
du tar!

Elevene gjennomfører «Risikometeret».

Du finner den ved å bruke IRV-en. Trykk på knappen og velg «Veivalg – elevarbeid». Velg risikometer nederst til venstre i menyen. Trykk så på da vil elevene få opp Risikometeret på sin pc/nettbrett. Husk å slå på skjermene for elevene: Ser du dette ikonet IRV-en, er skjermene deres svarte. Du skal se dette:

Spørsmålene er hentet fra en studie av mennesketyper der man kartla hvem som var tilbøyelige til å oppsøke risiko, og hvem som prøvde å unngå risiko. Naturlig nok er det risikosøkerne som oftere havner i trafikkulykker.

Å kjenne seg selv er et viktig grunnlag for de valgene man tar.

Spørsmålenes verdi (utslag på Risikometeret) er vektet ulikt. Vektingen av spørsmålene er valgt ut fra hva som statistisk gir mest risiko.

TILBAKE TIL VEIVALG - DEL 3

Nå som elevene er på sine egne pc-er på Veivalg – elevarbeid, må du ta dem **tilbake til Veivalg – del 3**. Den finner du ved å **bruke IRV-en**. Trykk på knappen og velg «Veivalg – del 3». Velg **«oppsummering risiko»** til venstre i menyen. Trykk så på – da vil alle elevene få opp siden du er på.

Oppsummering risiko

Hva ble **resultatene** på risikometeret?

La først elevene diskutere kort med sidemannen om resultatene de fikk. Hvis det er et trygt miljø i klassen, kan dere også diskutere hvordan det gikk med risikometeret for noen enkeltelever.

Ble noen overrasket? Ser de noen åpenbare valg de gjør som øker risikoen?

Diskuter

Mange ungdommer blir hvert år skadet eller drept på grunn av dårlige valg i trafikken. Gå sammen 2 og 2 og diskutér følgende spørsmål:

Er det noen av risikofaktorene som du ikke kan gjøre noe med?

- 1 Ikke bruke bilbelte
- 2 Sykle uten hjelm
- 3 Gå på rødt mann
- 4 Sitte på med rusa sjøller
- 5 Kjøre over fartsgrensen

Se på de fem påstandene med klassen. Hver enkelt kan gjøre noe med alle disse fem punktene. De senker risiko og dreier seg om valg.

Er det noe i ungdommens trafikkatferd de selv ser at de bør forandre etter å ha tatt risikometeret?

Dilemma del 1

Hva ville dere gjort? Hvorfor/hvorfor ikke?

Trykk på «Fortsett til dilemma del 1».

Spill av «Emilies dilemma». Spør elevene hva de ville gjort. Hvorfor/hvorfor ikke?

Kan Emilie være helt sikker på at han bare har drukket én øl?

Hva er mot?

Hva er mot?

Diskuter i 2 minutter med en medelev.

Trykk på «Forsett til: Hva er mot?».

Elevene diskuterer med læringspartner i to minutter: Hva er mot? Hva legger elevene i det å være modig?

Ta en oppsummering med klassen hva de kom fram til.

Her kommer noen spørsmål. De som er enige rekker opp hånda. De som er uenige forblir stille. De som er i tvil, legger armene i kryss.

Er det modig å:

- 1 Stoppe en slåsskamp mellom noen som er mye sterkere enn deg selv?
- 2 Løpe inn i et brennende hus og hente ut et hjelpeløst barn.
- 3 Selle ut i full storm, uten at du kan noe som helst om seiling? Hvis du mente dette ikke var å være modig - hvorfor ikke?
- 4 Be en du lenge har vært hemmelig forelsket i?
- 5 Holde en edderkopp, hvis man er redd for edderkopper?

Verdivalgsøvelse: Elevene skal vise med tegn om de er enige, uenige eller usikre. Spørsmålene er ment veiledende – det er fint med innspill og dilemmaer fra læreren underveis. La det gjerne bli diskusjoner der det er uenighet i klassen, og la elevene argumentere for synet sitt.

Mot er et omfattende tema med mange motsetninger. En ganske god oppsummering er at mot er å gjøre noe du er redd for. Kan man egentlig være modig uten å være redd? Er man i det hele tatt modig om man gjør noe man ikke er redd for?

Hvem er modigst?

Hvis du er enig i første påstand, holder du en finger i været. Er du enig i den andre, holder du to fingre i været.

- 1 Det er modigst å kjøre kjempfort på en skogsvei med bilen full av venner.
- 2 Det er modigst å være den ene passasjeren som ber sjåføren kjøre mer forsiktig.

Fortsett til «Hvem er modigst».

Verdivalgsøvelse: Her serverer du klassen to utsagn satt opp mot hverandre. Poenget med oppgaven er å vise den enkelte at flertallet synes «det riktige» er modigst. Målet er at de som velger risiko for å høyne status ser at flertallet heller vil ha en som velger trygt.

Utfordre gjerne elevene på tanker og dilemmaer som dukker opp underveis.

Dilemma del 2

HØRESPILL
Emilies dilemma
2

Hva ville dere gjort? Hvorfor/hvorfor ikke?

Trykk på «Fortsett til dilemma del 2».

Nå som vi vet hva som står på spill for Emilie, må elevene ta en ny diskusjon om hva de ville ha gjort. Når er det egentlig gyldig grunn å sitte på med en som har drukket?

Kunne Emilie ha gjort noe annerledes? Kanskje burde hun ha ringt vennene som dro uten henne? Kanskje kunne hun vært ærlig med moren? Kunne hun ha tatt en taxi?

Spørsmål

Diskuter ett og ett dilemma med sidemannen, før diskusjon i plenum:

1. Ville du kjørt alt for fort hvis du skulle rekke et fly til feriereise?
2. Ville du sittet på med en sjåfer som hadde drukket et par øl, hvis det var kjempeskidt, og en time å gå hjem?
3. Ville du sittet på med en litt rusa sjåfer, hvis en du var skikkelig forelska i ba deg bli med og sitte på fra fest?

Spørsmål:

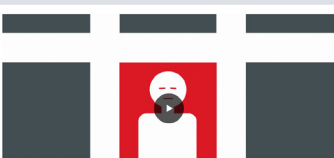
Diskuter ett og ett dilemma med sidemannen før diskusjon i plenum.

Målet er å synliggjøre noen av de dilemmaene som gjør at vi tar dårlige valg. Det er ikke alltid lett å vite hva man skal gjøre. Alle vet at de ikke skal kjøre i fylla eller for fort – men så skjer det likevel.

La diskusjonen leve, og hjelp elevene med å se flere sider av dilemmaene. Grunnmuren i dilemmaene er at risikoen øker enormt når man kjører for fort og i ruset tilstand – det er da de fleste og alvorligste ulykkene skjer. Er det verdt prisen?

Er du modig nok til **ikke** å ta sjansen?

Se animasjonen under.

Trykk på knappen «Det kompliserte motet».

Er du modig nok til ikke å ta sjansen? Spill av animasjonen. Noen ganger dreier mot seg om å trekke seg. Kanskje noen av innspillene fra dilemmaene og diskusjonene deres kan ses med nye øyne etter å ha sett denne animasjonen?

Nesten alle valg vi tar krever mot. Det å tørre å ta et standpunkt, det å tørre å ta konsekvensen av valgene våre. Er det ikke modigere å ta et standpunkt som sikrer trygghet fremfor å ta et farlig valg fordi man bukket under for gruppepress – eller fryktet kjefte for å komme for sent?

De aller fleste alvorlige trafikkuhlykker skjer på grunn av stor fart. Hva ville du gjort om du satt på med faren eller moren til vennen din, og sjåføren skriver melding på mobilen, eller kjører altfor fort?

Ville du turt å si ifra?

Hvem ønsker du å være? Den som sier fra eller den som blir med på noe selv om det vet det er både dumt, galt og veldig farlig?

Ville du turt å si fra?

Her kan det være fint å hjelpe elevene på vei med viktigheten av å si fra, men også hvordan man kan argumentere for at det er det eneste riktige. Ville du selv blitt fornærmet hvis en annen sa fra at det du gjorde nå, satte både deg selv og andre i fare?

Eller er det ikke så farlig å sette egne grenser i trafikken og livet for øvrig?

Seksjon 7 av 7

Oppsummering Veivalg

Disletter

Ungdommer er mest utsatt i trafikken og det handler om valgene man tar i trafikken.

Plenumsdiskusjon i 4 minutter.

Har du lært noe i dag som kan påvirke **dine egne valg** i årene som kommer?

Trykk på knappen «Forsett til oppsummering».

Er elevene enige i påstanden «Ungdommer er mest utsatt i trafikken, og det handler om valgene man tar»? Er det andre faktorer som spiller inn?

Andre trafikanter, utstyr, kjøreforhold, årvåkenhet, humør og passasjerenes oppførsel – det er mange ting som påvirker.

La elevene komme med innspill om hva de har lært.

Er det noe de kan gjøre annerledes?

Har de fått noen andre holdninger?

Har de sett at selv om de vet hva de vil, så kan de havne i situasjoner som ikke er like enkle å løse som de hadde trodd?

Har de sett at flertallet beundrer dem som tør å ta et godt valg og ikke utsetter seg selv og andre for fare?

Nå gjenstår det bare noen korte spørsmål, som vil gi dere en nyttig oversikt over klassens holdninger og kunnskaper om trafikk.

Lærer: Trykk på knappen øverst til høyre: "Gå til oppsummering og spørsmål"

Kjære 10-klassing: **Ta vare på deg selv og vennene dine i trafikken!**

Takk for innvandreren fra Trygg Trafikk og Norsk vegmuseum.

Når dere er ferdig med denne siden, tar du elevene til den avsluttende spørreundersøkelsen som elevene tar på egne pc-er/nettbrett.

Den tar et par minutter, og hvordan du får dem dit ser du på neste side.

YQ3L82

Trykk på det merkede symbolet og velg «Gå til oppsummering».

Er du sikkert på at du ønsker å gå til oppsummering? ×

AVBRYT

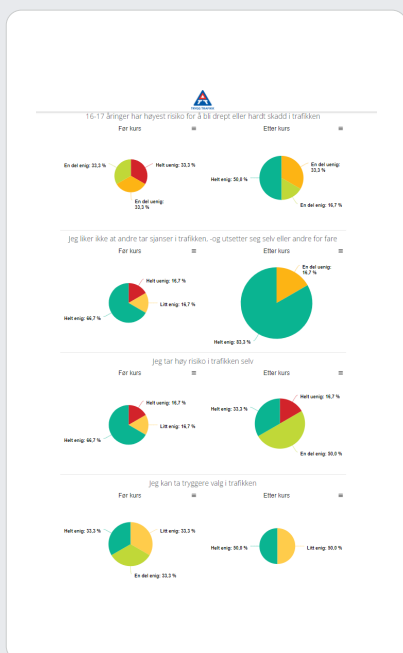
GÅ TIL OPPSUMMERING

Når alle eleven har svart, trykk på knappen «**Vis resultater**».

Vis resultater

ANGRE OG GÅ TILBAKE TIL LEKSJON

Du vil nå få opp en grafikk som viser resultatene fra spørreundersøkelsen **før og etter** kurset. Svarene er **anonymisert**, og det kreves **minst fem elever** for å gjennomføre undersøkelsen.

Temaer å diskutere rundt svarene:

Hva mener flertallet i klassen?

Velger de å utsette seg for risiko, eller velger de at de selv og vennene bidrar til trygghet?

Hvis resultatet er at de fleste velger trygghet, er det fint å oppsummere det for elevene – de liker best at de ivaretar hverandre, og viser ansvar for hverandre. Det kan være en svært viktig beskjed å få fram til de som utsetter seg selv og andre for risiko for å hevde seg i vennegjengen.

Ser dere noen **forskjeller** i svarene fra før og etter gjennomføringen av Veivalg? **Er det noen klare endringer – hvorfor/ hvorfor ikke?**

Avslutt Veivalg, med at elevene sier høyt noe de har lært av å ta kurset.